

פרפרים הם סמן למגוון בתי הגידול וממד לאיכות המערכות האקולוגיות השונות. זנב סנונית נאה (*Papilio machaon*) | צילום: אורטל צבר

בקצרה

ג. שיפור מצב המגוון הביולוגי על-ידי שימוש בכלים לשמירה ישירה על המגוון הביולוגי.

כדי להגיע למטרות אלה נקבעו 20 יעדים, המכונים "יעדי אייצי", ואחת הדרכים למדידת ההתקדמות של הצדדים בהשגתם היא הגשת דו"חות תקופתיים לאמנה. את הדו"ח הלאומי החמישי ליישום אמנת המגוון ביולוגי בישראל^[5] הגיש בשנת 2016 המשרד להגנת הסביבה בתיאום עם רשות הטבע והגנים. הדו"ח עוסק בפעילות שבוצעה בשנים 2010–2014, ומתמקד בהתקדמות בישראל לקראת השגת יעדי האיצי ובעדכון מצב המגוון הביולוגי בישראל, כולל של איומים אלה, והמשמעותיות לרווחת האדם. מהדו"ח עולה שההתקדמות של ישראל הייתה חלקית ברוב התחומים. בין השיפורים הדרושים להשגת יעדי התוכנית האסטרטגית של האמנה ניתן למנות את הצורך בשילוב הערך של שירותי המערכות האקולוגיות בחשבונאות הלאומית, ומבחינת מגזרי החקלאות, התשתיות והדיר – את הפחתת השימוש בתמריצים ובסובסידיות קיימות המזיקים למגוון הביולוגי.

אובדן וקיטוע של שטחים פתוחים צוינו כסיבה העיקרית המאיימת על המערכות האקולוגיות בישראל. לפיכך, צמצום ההתמרה של שטחים פתוחים ערכיים לשטחים מפותחים הוא אתגר מרכזי. בתחום המשפטי נאמר כי נדרשת חקיקה מקיפה בנושא מניעת חדירה של מינים פולשים ובלמימת התפשטותם. עוד נקבע בדו"ח כי דרושה הגנה טובה יותר על בתי הגידול בים התיכון, ונדרשת ייצוגיות מלאה יותר של כלל המערכות האקולוגיות בשמורות טבע יבשתיות.

עד כה נערכו 13 ועידות. בוועידה הבאה (COP 14) יצוינו גם 25 שנה לאמנה, והיא תתקיים בין ה-17 ל-29 בנובמבר 2018 בשארם א-שיח' שבמצרים^[4], בהשתתפות המשלחת הישראלית. כבר כיום

לקראת ועידת הצדדים של אמנת המגוון הביולוגי

תמר רביב^[1], איילת רוזן^[2] ואנה טרכטנברוט^[3]

^[1] ראש אגף מגוון ביולוגי ושטחים פתוחים, המשרד להגנת הסביבה

^[2] ראש אגף אמנות סביבתיות רב-צדדיות, המשרד להגנת הסביבה

^[3] ראש תחום מגוון ביולוגי, המשרד להגנת הסביבה

tamarr@sviva.gov.il*

מדינת ישראל נערכת לוועידת הצדדים של אמנת המגוון הביולוגי – COP 14, שתיערך בנובמבר 2018 בשארם א-שיח' שבמצרים. לאמנה זו חשיבות רבה בחוק הבין-לאומי, שכן היא קובעת שהשמירה על המגוון הביולוגי היא עניין משותף לכלל האנושות ושיקול חשוב בפיתוח בר-קיימא. המשלחת הישראלית שתגיע למצרים תכלול את נציגי המשרד להגנת הסביבה ורשות הטבע והגנים, ותשתתף בדיונים שיקבעו את התוכנית האסטרטגית העולמית למגוון הביולוגי לתקופה שאחרי שנת 2020.

אמנת המגוון הביולוגי של האו"ם (The Convention on Biodiversity)^[2] היא אחת משלוש אמנות מרכזיות בתחום סביבה (יחד עם אמנת האקלים והאמנה נגד מדבור) שנחתמו בריו דה ז'נרו בשנת 1992. אמנת המגוון הביולוגי מתמקדת בשלוש דרכים מרכזיות להתמודדות העולמית עם אובדן המגוון הביולוגי מבחינה מקצועית, כלכלית וחברתית. האמנה מתייחסת לכלל המערכות האקולוגיות, המינים והמגוון הגנטי הקיימים. אמנה זו משמשת ציון דרך בחוק הבין-לאומי, שכן היא מכירה לראשונה בכך שהשמירה על המגוון הביולוגי הוא עניין משותף לכלל האנושות. על אמנה זו חתמו 196 צדדים ובהם מדינת ישראל, שאישרה את האמנה בשנת 1995. המשרד להגנת הסביבה^[1] ורשות הטבע והגנים משמשים מוקדי פעולה (focal points) לאמנה.

ועידת הצדדים של החברות לאמנה מתקיימת אחת לשנתיים, ומתקבלות בה ההחלטות להמשך יישום מטרות האמנה, שהוגדרו לפני כעשור בתוכנית האסטרטגית של האמנה לשנים 2011–2020^[3]. המשימה השאפתנית שהוגדרה היא עצירת אובדן המגוון הביולוגי העולמי עד לשנת 2020, ומטרות-העל של התוכנית הן:

- טיפול רחב בסיבות לאובדן המגוון הביולוגי באמצעות הטמעה של שיקולי מגוון ביולוגי והשמירה עליו במגזר הממשלתי ובחברה;
- הפחתת הלחצים הישירים על המגוון הביולוגי וקידום שימוש בר-קיימא;

התיירות ועוד. מעבר לכך, יידונו נושאים נוספים, כגון ההתמודדות עם מינים פולשים, שמירה על המגוון הביולוגי, שינוי האקלים, שטחים מוגנים, שמירת מאביקים ותכנון מרחבי.

המשלחת הישראלית מתכננת לקיים אירוע צד בנושא 'שיתוף פעולה מוסדי כאמצעי להטמעת שיקולי מגוון ביולוגי', ולהציג בו אתגרים וסיפורי הצלחה לשמירה על המגוון הביולוגי במישרין או בעקיפין, כגון הטמעת שיקולי מגוון ביולוגי במגזר הפרטי, ויישוב קונפליקטים בשימוש במשאבים ובשיקום בתי גידול לחים. אירוע הצד יתקיים בחסות המשרד להגנת הסביבה ורשות הטבע והגנים יחד עם קק"ל, שהיא בעלת מעמד של משקיפה באמנה. לאחר הוועידה יחל המשרד להגנת הסביבה בהכנת תוכנית פעולה לישראל, שמטרתה שמירה על המגוון הביולוגי והשטחים הפתוחים בישראל בדגש על יצירת סביבה טבעית בריאה.

מקורות

- [1] המשרד להגנת הסביבה. אמנת המגוון הביולוגי (CBD). www.bit.ly/CBD-Convention.
- [2] Convention on Biological Diversity. www.cbd.int.
- [3] Convention on Biological Diversity. Strategic plan for biodiversity 2011–2020, including Aichi Biodiversity Targets. www.cbd.int/sp.
- [4] Convention on Biological Diversity. UN biodiversity conference – Investing in biodiversity for people and planet. www.cbd.int/conferences/2018.
- [5] Frankenberg E. 2006. Israel's fifth national report to the United Nations convention on biological diversity. Israel Ministry of Environmental Protection. www.bit.ly/Israel-Report5-CBD.

הגבתון העפרוני (*Emberiza calandra*) הוא נציג בולט של חברת ציפורי הבתה בישראל, המאוימת כיום על ידי הפיתוח העירוני, החקלאי והיערני | צילום: איתי הרלינג

ברור שמטרות האמנה ויעדי התוכנית האסטרטגית הושגו באופן חלקי בלבד בעולם, ולפיכך, הנושא העיקרי שיידון בוועידה הקרובה הוא קביעת תוכנית אסטרטגית ארוכת טווח לתקופה שאחרי 2020. כמו כן, יינתן דגש להטמעת שיקולי מגוון ביולוגי במגזרים השונים מתוך הבנה שמטרות האמנה יושגו רק דרך שיתוף גופים שעיקר עיסוקם איננו בתחום המגוון הביולוגי או הסביבה (כגון המגזר הפרטי).

בנוסף, שיקולי שמירת המגוון הביולוגי צריכים להיכלל בהחלטות בתחומי התכנון, החקלאות, התשתיות, הבריאות,

האם מתחולל מפנה במשפט הסביבתי הבין-לאומי? מגמות עדכניות בחיזוק מנגנוני האכיפה והיישום

אור קרסין

תחום מדיניות ציבורית, המחלקה לסוציולוגיה, מדע המדינה ותקשורת, האוניברסיטה הפתוחה
karassin@open.ac.il

בשלושת העשורים האחרונים נמצא המשפט הסביבתי הבין-לאומי בהתרחבות מתמדת. אמנות ופרוטוקולים חדשים, אזוריים ובין-לאומיים, נחתמים כדבר שבשגרה. אומות העולם חתומות כיום על למעלה מ-70 אמנות סביבתיות עיקריות. לפי הערכת ארגון הסביבה של האו"ם, אם מתייחסים לכלל ההסכמים הסביבתיים הרב-צדדיים,

מספר זה נוסק לכ-500. עם זאת, האפקטיביות של אמנות רבות ממשיכה לעמוד בסימן שאלה. זו הייתה מאז ומתמיד נקודת תורפה מרכזית של המשפט הסביבתי הבין-לאומי. ייתכן שתחילתה של תפנית מתרחשת בימים אלה, והרפיון המסורתי של מנגנוני האכיפה באמנות הסביבתיות הולך ונעלם. אחד הגורמים התורמים למגמה זו הוא הקמה של ועדת ציות (compliance committee) במספר אמנות בין-לאומיות, שיש לה סמכויות לעידוד הציות, לאיתור הפרות ולעיתים גם לאכיפה.

דוגמה לאמנה שנעשים בה מאמצים להגברת הציות של המדינות החברות היא האמנה להגנת הים התיכון (אמנת ברצלונה), שחתומות עליה 22 מדינות, ובהן ישראל. לפני כעשור הקימו המדינות החברות באמנה מנגנון ציות. מדובר בוועדה המורכבת מנציגים שהמדינות החברות ממליצות עליהם, אך הם ממונים מתוקף מומחיותם ואינם מחויבים לעמדות הרשמיות של המדינה